

Міністерство освіти і науки України
Національний університет “Львівська політехніка”
Інститут комп’ютерних наук та інформаційних технологій
Кафедра програмного забезпечення

Звіт

До лабораторної роботи №2

На тему: «Розв’язування нелінійних рівнянь методом дотичних та методом послідовних наближень»

З дисципліни: “Чисельні методи”

Лектор:

доц. каф. ПЗ
Мельник Н.Б.

Виконав:

ст. гр. ПЗ-18
Юшкевич А.І.

Прийняв:

проф. каф. ПЗ
Гавриш В.І.
« ... » ... 2023 р.

Σ = _____

Тема: Розв'язування нелінійних рівнянь методом дотичних та методом послідовних наближень.

Мета: Ознайомлення на практиці з методами відокремлення дійсних ізольованих коренів нелінійних рівнянь. Вивчення методів уточнення коренів - методу дотичних та методу послідовних наближень.

Завдання

Методами дотичних та послідовних наближень визначити корінь рівняння з точністю 10^{-3} . Рівняння: $\arctan(x) - \sin(x) = 0$. Код програмної реалізації розв'язання нелінійного рівняння подано у додатку.

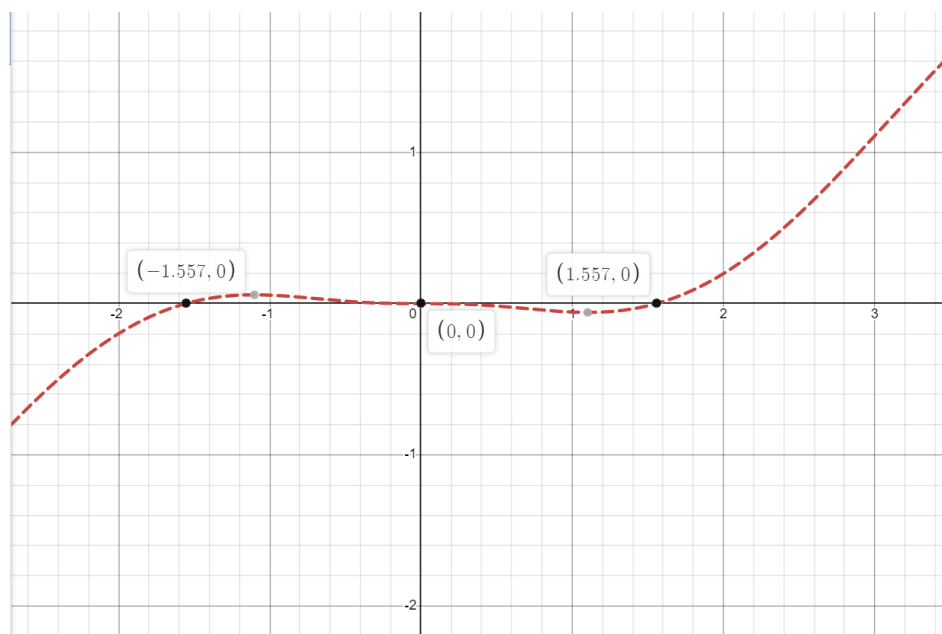

Рис. 1. Графік функції $f(x) = \arctan(x) - \sin(x)$

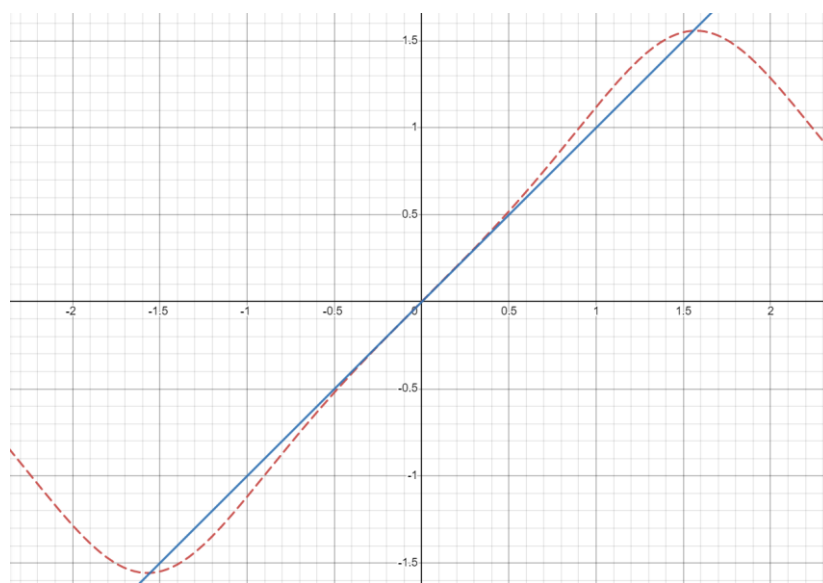

Рис. 2. Графік перетину функцій $g(x) = x$ та $\varphi(x) = \tan(\sin(x))$

Метод послідовних наближень

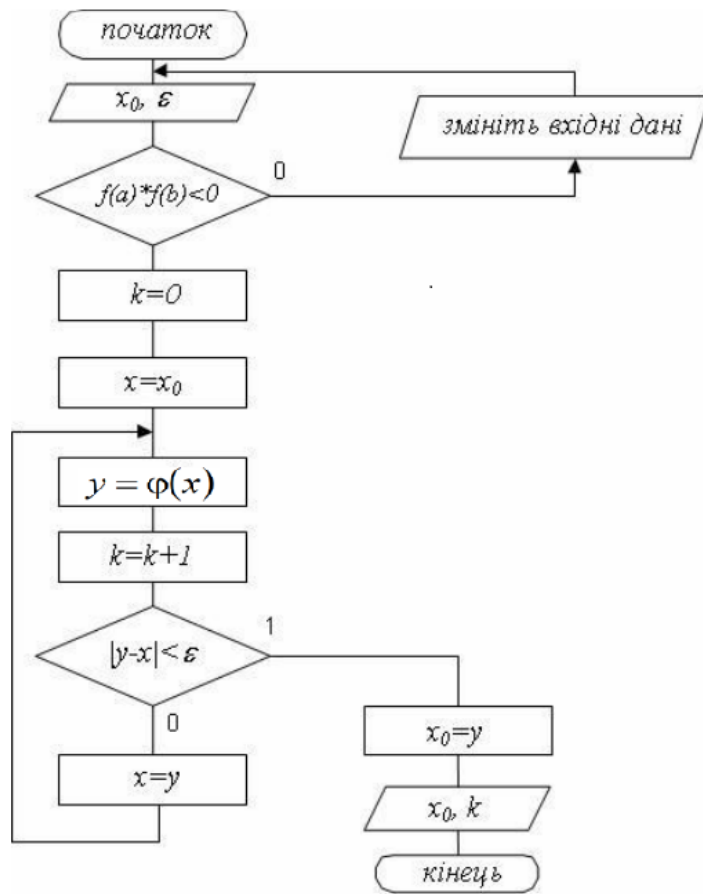

Рис. 3. Блок-схема пошуку коренів ітераційним методом

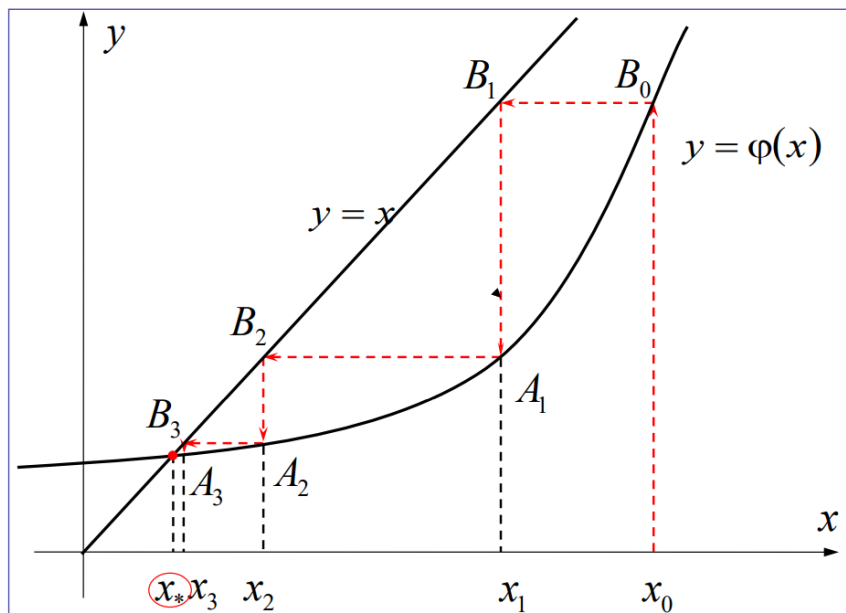

Рис. 4. Геометрична інтерпретація пошуку розв'язку методом послідовних наближень

Основні етапи обчислювального алгоритму, реалізованого у програмному продукті мовою C++ :

- 1) введення даних користувачем для ініціалізації змінних(leftLim, rightLim, eps), що визначають початковий проміжок на якому міститься корінь;
- 2) створюємо екземпляр класу SimpleIterations – findSimpleIt та параметризуємо його величинами, які визначають шуканий інтервал локалізації кореня.
- 3) викликаємо об'єктом findSimpleIt функцію Find() (рис. 5.);
- 4) із використання функції Find() викликається функція SetLimits() (рис. 6.), яка дає змогу перевірити нерівність ($\text{leftLim} < \text{rightLim}$) та локалізувати корінь на визначеному проміжку;
- 5) якщо корінь локалізовано повертаємося у функцію Find(), яка описує алгоритм методу похідних. Функція повертає структуру, що містить кількість ітерацій та результат;
- 6) виводимо результат виконання програми на екран (рис. 7.);

```
SResult Find() {
    bool resultIsFound = false;

    resultIsFound = SetLimits(leftLim, rightLim, eps);

    result.result = leftLim;

    if (!resultIsFound){
        ldouble maxDerivative = 0, currentDerivative = 0, prevRes = leftLim;

        for (ldouble n = leftLim; n < rightLim; n += fabs(leftLim + rightLim) / 10)
            if (fabs(currentDerivative = Get1D(n)) > maxDerivative)
                maxDerivative = currentDerivative;

        result.result = GetCloser(result.result, maxDerivative);
        while (!(fabs(result.result - prevRes) <= eps)) {
            result.iterations++;

            prevRes = result.result;
            result.result = GetCloser(result.result, maxDerivative);

            ShowIterations(result.result, prevRes, result.iterations);
        }
    }
    return result;
};
```

Рис. 5. Метод Find() об'єкту класу Secant

```

bool SetLimits(ldouble& leftLim, ldouble& rightLim, ldouble eps) {
    bool onGoing = true, resultIsFound = false;
    ldouble step{ (fabs(leftLim) + fabs(rightLim)) / 10 }, fX{ 0 }, fLeft{ 0 };

    if (step >= 1)
        step = 1;

    fLeft = f(leftLim);
    if (fLeft == 0) {
        resultIsFound = true;
        rightLim = fLeft;
        onGoing = false;
    }

    while (onGoing) {

        for (ldouble x = leftLim + step; x < rightLim; x += step) {
            fX = f(x);

            if (fabs(fX) <= eps) {
                leftLim = x;
                rightLim = x;
                resultIsFound = true;
                onGoing = false;
                break;
            }

            if (fLeft * fX <= 0) {
                rightLim = x;
                leftLim = x - step;
                onGoing = false;
                break;
            }

            fLeft = fX;
        }
        step /= 10;
    }

    return resultIsFound;
}

```

Рис. 6. Функція SetLimits()

```

Microsoft Visual Studio Debug Console
Enter left lim: -10
Enter right lim: 23
Enter epsilon: 0.001

RESULT

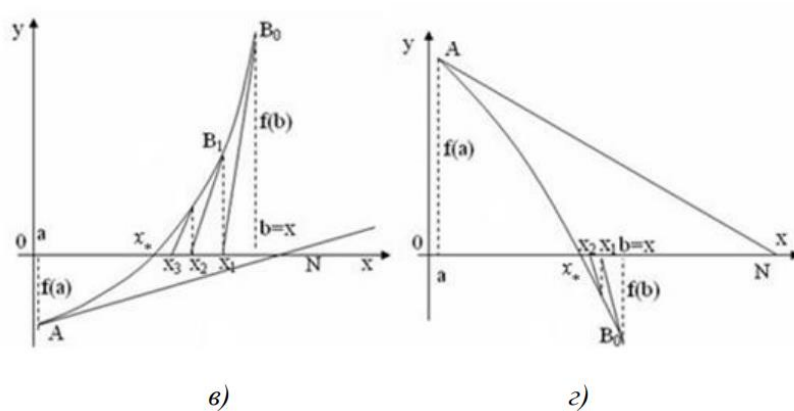
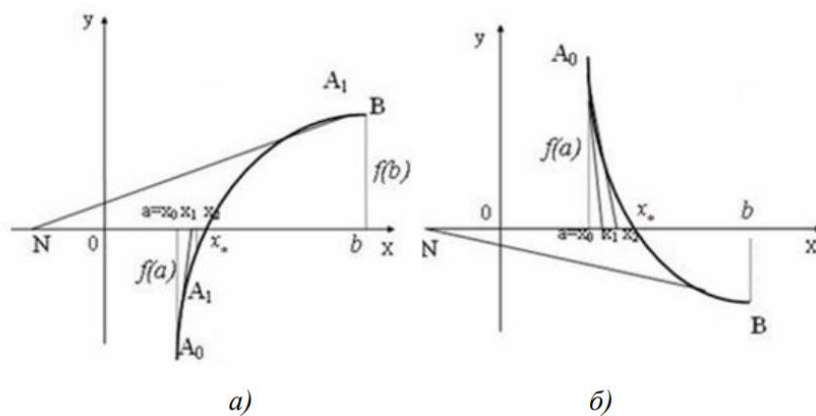
Iterations method:

№      current x      previous x      difference
1      -1.61489      -1.67889      0.0639965
2      -1.58678      -1.61489      0.0281177
3      -1.57284      -1.58678      0.0139376
4      -1.56557      -1.57284      0.00726294
5      -1.5617      -1.56557      0.0038772
6      -1.5596      -1.5617      0.00209563
7      -1.55846      -1.5596      0.00114016
8      -1.55784      -1.55846      0.000622528
Iterations: 8
Result: -1.55784

```

Рис. 7. Результат виконання програми

Метод дотичних

а) графік функції $y = f(x)$ є вгнутим ($f'(x) > 0, f''(x) > 0$);

б) графік функції $y = f(x)$ є опуклим ($f'(x) < 0, f''(x) < 0$);

в) графік функції $y = f(x)$ є опуклим ($f'(x) > 0, f''(x) < 0$);

г) графік функції $y = f(x)$ є вгнутим ($f'(x) < 0, f''(x) > 0$).

Рис. 8. Геометрична інтерпретація пошуку розв'язку методом дотичних

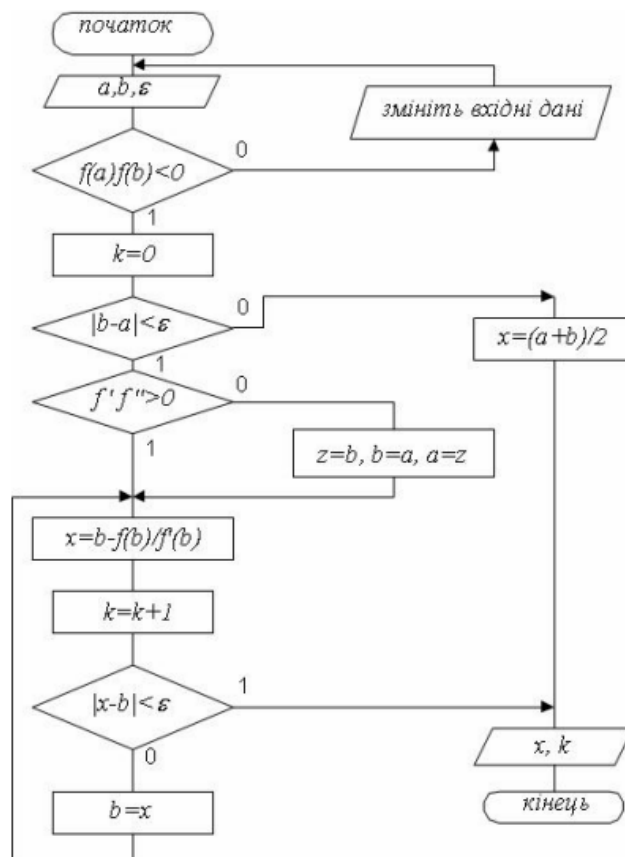

Рис. 9. Блок-схема пошуку коренів методом дотичних

Хід виконання роботи програми:

- 1) введення даних користувачем для ініціалізації змінних(leftLim, rightLim, eps), що визначають початковий проміжок на якому міститься корінь;
- 2) створюємо екземпляр класу Newton – findNewt та параметризуємо його величинами, які визначають шуканий інтервал локалізації кореня.
- 3) викликаємо об'єктом findNewt функцію Find() (рис. 10.);
- 4) із використання функції Find() викликається функція SetLimits() (рис. 6.), яка дає змогу перевірити нерівність (leftLim < rightLim) та локалізувати корінь на визначеному проміжку;
- 5) якщо корінь локалізовано повертаємося у функцію Find(), яка описує алгоритм методу похідних. Функція повертає структуру, що містить кількість ітерацій та результат;
- 6) виводимо результат виконання програми на екран (рис. 11.);

```

SResult Find() {
    bool resultIsFound = false;

    resultIsFound = SetLimits(leftLim, rightLim, eps);

    if (resultIsFound)
        result.result = leftLim;

    while ((Get1D(leftLim) * Get1D(rightLim) <= 0 || Get2D(leftLim) * Get2D(rightLim) <= 0)) {
        resultIsFound = SetLimits(leftLim, rightLim, eps);

        if (resultIsFound) {
            result.result = leftLim;
            break;
        }
    }

    if (!resultIsFound) {
        ldoube runLim = 0, prevLim = 0;

        if (Get2D(leftLim) > 0 && Get1D(leftLim) > 0) {
            runLim = rightLim;
        }
        else if (Get2D(leftLim) > 0 && Get1D(leftLim) < 0)
            runLim = leftLim;
        else if (Get2D(leftLim) < 0 && Get1D(leftLim) > 0)
            runLim = leftLim;
        else
            runLim = rightLim;

        while (fabs(runLim - prevLim) > eps) {
            result.iterations++;

            prevLim = runLim;
            runLim = GetX(runLim);

            ShowNewton(runLim, prevLim, result.iterations);
        }

        result.result = runLim;
    }

    return result;
}
};

```

Рис. 10. Метод Find() об'єкту класу Newton

Microsoft Visual Studio Debug Console

```

Enter left lim: -10
Enter right lim: 23
Enter epsilon: 0.001

RESULT

Newton method:

```

No	current x	previous x	difference
1	-1.57716	-1.7	0.122845
2	-1.55759	-1.57716	0.0195621
3	-1.55709	-1.55759	0.000507145

```

Iterations: 3
Result: -1.55709

```

Рис. 11. Результат виконання програми

Висновки

У результаті виконання лабораторної роботи визначено дійсний корінь нелінійного алгебраїчного рівняння $\arctan(x) - \sin(x) = 0$ з заданою точністю 10^{-3} методом простої ітерації та методом дотичних. Розв'язок отриманий з заданою точністю методом простої ітерації за 8 кроків, а за методом дотичних – за 3 кроки. Дані методи дають змогу знайти дійсний корінь за меншу кількість кроків ніж методи дихотомії та хорд.

Додаток

Header.h:

```
#pragma once

#include <iostream>
#include <cmath>

typedef long double ldouble;

using namespace std;

typedef struct {
    int iterations;
    ldouble result;
} SResult;

ldouble f(ldouble x) {
    return atan(x) - sin(x);
}

bool SetLimits(ldouble& leftLim, ldouble& rightLim, ldouble eps) {
    bool onGoing = true, resultIsFound = false;
    ldouble step{ (fabs(leftLim) + fabs(rightLim)) / 10 }, fX{ 0 }, fLeft{ 0 };

    if (step >= 1)
        step = 1;

    fLeft = f(leftLim);
    if (fLeft == 0) {
        resultIsFound = true;
        rightLim = fLeft;
        onGoing = false;
    }

    while (onGoing) {

        for (ldouble x = leftLim + step; x < rightLim; x += step) {
            fX = f(x);

            if (fabs(fX) <= eps) {
                leftLim = x;
                rightLim = x;
                resultIsFound = true;
                onGoing = false;
                break;
            }
        }
    }
}
```

```

        if (fLeft * fX <= 0) {
            rightLim = x;
            leftLim = x - step;
            onGoing = false;
            break;
        }

        fLeft = fX;
    }
    step /= 10;
}

return resultIsFound;
}

ldouble Get1D(ldouble x) {
    return (1 / (x * x + 1) - cos(x));
}

void ShowIterations(const ldouble current_x, const ldouble previous_x, const int number_of_iterations) {
    if (number_of_iterations == 1)
        cout << endl << endl << "Iterations method:" << endl << endl << "№\t" << "current x\t" << "previous x\t"
        << "difference\t" << endl;

    cout << number_of_iterations << "\t" << current_x << " \t" << previous_x << " \t" << fabs(current_x -
previous_x) << endl;
}

void ShowNewton(const ldouble current_x, const ldouble previous_x, const int number_of_iterations) {
    if (number_of_iterations == 1)
        cout << endl << endl << "Newton method:" << endl << endl << "№\t" << "current x\t" << "previous x\t" <<
"difference\t" << endl;

    cout << number_of_iterations << "\t" << current_x << "\t" << previous_x << " \t" << fabs(current_x -
previous_x) << endl;
}

class Newton {
private:
    ldouble leftLim;
    ldouble rightLim;
    ldouble eps;
    SResult result;

    ldouble Get2D(ldouble x) {
        return sin(x) - 2 * x / ((x * x + 1) * (x * x + 1));
    }
    ldouble GetX(ldouble x) {
        return x - (f(x) / Get1D(x));
    }
public:
    Newton(ldouble leftLim, ldouble rightLim, ldouble eps) {
        this->leftLim = leftLim;
        this->rightLim = rightLim;
        this->eps = eps;
        result = { 0, NAN };
    }

    SResult Find() {
        bool resultIsFound = false;

        resultIsFound = SetLimits(leftLim, rightLim, eps);
    }
}

```

```

    if (resultIsFound)
        result.result = leftLim;

    while ((Get1D(leftLim) * Get1D(rightLim) <= 0 || Get2D(leftLim) * Get2D(rightLim) <= 0)) {
        resultIsFound = SetLimits(leftLim, rightLim, eps);

        if (resultIsFound) {
            result.result = leftLim;
            break;
        }
    }

    if (!resultIsFound) {
        ldoube runLim = 0, prevLim = 0;

        if (Get2D(leftLim) > 0 && Get1D(leftLim) > 0) {
            runLim = rightLim;
        }
        else if (Get2D(leftLim) > 0 && Get1D(leftLim) < 0)
            runLim = leftLim;
        else if (Get2D(leftLim) < 0 && Get1D(leftLim) > 0)
            runLim = leftLim;
        else
            runLim = rightLim;

        while (fabs(runLim - prevLim) > eps) {
            result.iterations++;

            prevLim = runLim;
            runLim = GetX(runLim);

            ShowNewton(runLim, prevLim, result.iterations);
        }

        result.result = runLim;
    }

    return result;
}
};

class SimpleIterations {
private:
    ldoube leftLim;
    ldoube rightLim;
    ldoube eps;

    SResult result;

    ldoube GetCloser(ldoube x, ldoube k) {
        return x - f(x)/k;
    }
public:
    SimpleIterations(ldoube leftLim, ldoube rightLim, ldoube eps) {
        this->leftLim = leftLim;
        this->rightLim = rightLim;
        this->eps = eps;

        result = { 0, NAN };
    }

    SResult Find() {
        bool resultIsFound = false;

```

```

resultIsFound = SetLimits(leftLim, rightLim, eps);

result.result = leftLim;

if (!resultIsFound){

    ldouble maxDerivative = 0, currentDerivative = 0, prevRes = leftLim;

    for (ldouble n = leftLim; n < rightLim; n += fabs(leftLim + rightLim) / 10)
        if (fabs(currentDerivative = Get1D(n)) > maxDerivative)
            maxDerivative = currentDerivative;

    result.result = GetCloser(result.result, maxDerivative);
    while (!(fabs(result.result - prevRes) <= eps)) {
        result.iterations++;

        prevRes = result.result;
        result.result = GetCloser(result.result, maxDerivative);

        ShowIterations(result.result, prevRes, result.iterations);
    }
}
return result;
};

```

Main.cpp:

```

#include "Header.h"

int main() {
    ldouble left, right, eps;

    cout << "Enter left lim: ";
    cin >> left;
    cout << "Enter right lim: ";
    cin >> right;
    cout << "Enter epsilon: ";
    cin >> eps;
    cout << endl << endl << endl << "RESULT" << endl << endl;

    Newton findNewt(left, right, eps);
    SimpleIterations findSimpIt(left, right, eps);

    SResult newtRes = findNewt.Find();
    cout << "Iterations: " << newtRes.iterations << endl << "Result: " << newtRes.result << endl << endl;

    SResult SimpItRes = findSimpIt.Find();
    cout << "Iterations: " << SimpItRes.iterations << endl << "Result: " << SimpItRes.result << endl << endl;

    return 0;
}

```